

Časopis za mladost sploh, pa tudi za odrašene proste ljudi.

I. tečaj.

14. Kimovca 1848.

11.

---

*Prašanje. *)*

Neko jutro gresta Gerard in Anton v šolo; mamika so jima bili dali vsakimu en krajcer, in jima rekli, de naj si po poti zajterk (frustik) kupita. Ravno ko sta imela k peku v hišo štopiti, kar jima vboga stara žena naproti pride, ki je v naročju imela otročiča na pol nagiga in tako bolehaltiga, de se je mogel vsakimu smiliti. Gerardu se je revčik vsmilil, ter ne čaka, de bi ga vboga stara vbogajme poprosila, temuč ji da precej svoj krajcer. Ti nisi vbogal mamike, mu reče Anton; jez pa si grem kupit lepo pašteticó (to je neko dobro jéd iz móke). Kadar je bilo čas zajterkvati, zaglédajo učeník, de Gerard nima kaj jesti, ter ga prašajo, zakaj de nič nima? — Zato, ker sim svoj krajcer vbogajmé dal, odgovorí otrok. — To je pa prav! odgovorijo učeník, si storil zaslužlivo delo. — Pa ni mamike vbogal, se Anton ogláši. Oni so nam krajcer dali za zajterk, in ne za

---

*) Iz undan imenovanih povestic.

vbogajmé. — Mamika, rečejo učenik, bodo bolj zadovoljni, de je on z krajcerjem to storil; pa tudi ti si prav storil, de si njih vbogal, ako si le to storil, spolniti svojo dolžnost, ne pa poželenju vstreči. — Kaj se vam zdi, otroci, kdo je imel veči zasluženje, Anton ali Gerard?

Eberhard Ravber.

Eberhard Ravber, žlahtnik, ki je bil pred malo menj, kot tri stó léti v Kravjeku (Weineck) na Krajskim rojen, je imel takó veliko, v dve kiti spleteno brado, de je noter to tal ségla, in se od tal še nazaj do kolén vihala, kjer sta bila obá konca na zgornji del brade privézana. Veliko brado iméti je bilo takrat velika čast. Tudi života je bil Ravber velikiga in močniga; njega velikost od glave do nog je znesla tri vatele, in z rokami je nar debelji konjsko podkev lahko zlomil.

Ta znameniti mož je služil od svojih mladnóg cesarja Maksimiljana II., kateri je od léta 1564 do léta 1576 vladal. Ravber ga je na vsakim njegovim popotvanji spremljal, in se mu s svojim obnašanjem in pa tudi s svojimi služki takó prikupil, de ga je cesar svojiga dvorniga svetovavca izvolil.

Vse je na ulicah obstalo, kader je šel s svojo brado, ki je banderu enako po vetru sem ter tje mahala, na cesarski dvor (v cesarsko hišo) na Dunaji.

Poslušajte, kakó se je Ravber oženil.

Cesar Maksimiljan je imel lépo hčer po

imenu Lenko. Med veliko imenitnimi snubači stá bila tudi náš Ravber in nek imeniten Španjol ali Španc, ki je bil še večí od Ravberja. Cesar, ki je rad burke vganjal, se tima dvéma snubačama za nevésto bojevati ukaže in pravi: „Za vsakiga se bo po njegovi velikosti ena mavha (žakelj) naredila; kateri družiga vpríčo mene in vse dvorne gospode premaga in v mavho spravi, tisti bo mojo hčer dobil.“ —

Čudni boj se začne, hudo se zgrabita; pa dolgo se ni moglo razsoditi, kdo de bo premagal, dolgo so nevesta in gledavci polni nepoterpežljivosti na konec téga hudiga in smešnega boja čakali, dokler nazadnje Ravber štimaniga Španjola premaga, ga res v mavho spravi in jo takó pred nevestine noge postavi. Ravber je potém lépo Léuko v zakon dobil in z njo srečno živel; osramoteni Španjol pa je bil iz Dunaja zginil, de ni bilo duha ne sluha za njim.

Znamenitne lastnosti pajka.

(Konec.)

Takó so se bili imenovani učeni gospod, takrat še mladenč, z lastnimi očmi prepričali, kakó de pajk svojo nit med dvema drevésama, ali vejama počéz napne. Kakor sami pravijo, so se takrat neizrečeno veselili, de so bili to naravno ali naturno postavo kakor radovédni mladenč sami našli. Otroci! ali niso to čudavredne in tedej znamenitne lastnosti pajka? Kajné, de vas veseli, kaj takiga véditi? — Tudi jez sim se od popisanih lastnost pajka, ker

sim bil tudi eniga, tode navadniga brez križa, na palico vjel, popolnoma prepričal. Čuditi se je nad vsim; so sebnó pa se je čuditi nad tim, de perva nit, ki je memo navadne veliko tavžentkrat tanjši, vender pajka zamóre deržati. Tudi oblačilo pajka z križem, če ga natanjko ogledaš, je takó lepo, de se nad njim ni prečuditi; nar lépsi baržún (žamet) naj se skrije pred njegovo kóžico.

Ni rés, de so pajki strupeni; nek menih po imenu Minázi jih je clo brez vse nevarnosti jedel. Noben pajk ne piči; ampak vsi so pohlevne stvarce; ki te s tim, de vedno svoje mreže nastavljajo, si kaj živeža dobiti, k delavnosti in pridnosti opominajo.

Ljudjé, ki v loterii svojo srečo išejo, pajka s križem v pisker devajo, v kteriga poprej vse številko (numare) na popirčkih zapisane veržejo. Zgodí se včasí, de ponoči v piskru zaperti pajk en ali več popirčkov v svojo mrežico vplete; oni ménijo, de so na popirčkih napisane številke srečke, in jih stavijo, misleči, de bojo gotovo v loterii zadéli. Kdor kaj takiga verjame, óčitno pokaže, de je nevedin babjovérc. Kakó bo neki pajk srečke vedil?! Óčéravno se pa taki neumni ljudjé večkrat prepričajó, de je njih vera prazna, revniga pajka vender še zmirej v pisker zapirajo. Otroci! mislim, de vi ne bote nikdar tako abotni. — t —

Pogovor učénika z učenci.

Kralj. Jez pa sim slišal, de copernice tisto ču-

dno mazilo, ki jih, ako se le z njim pomažejo, s svojo močjo kviško vzdigne in po volji v zraku obderží, od hudobe dobé. — Tudi sim že večkrat slíšal praviti, de cópernice s takim mazilam pomazane vsak božični večer o polnočnici na metlah jezdijoče na Klèk *) prileté in tam svoje kolo plešejo, hudobni duhovi pa de jim gódejo.

Učenik. Povej mi, kjé pa cópernice tisto čudno mazilo od hudobe dobé?

K. Pravijo, de móra tisti človek, ki hoče cópernik ali cópernica biti, v ris íti.

U. Kaj je to, v ris íti?

K. V ris íti se pravi, če gré kdo med enajsto in dvanajsto uro po noči, na kák križopót, de bi s hudobo kakšno zavézo storil. De se pa hudoba prikaže, se morajo seboj trije škopniki vzeti, in na križopotu okoli sebe s kako pálico trije razi ali risi narediti; potém se morajo vsi trije škopniki eden verh družiga križem položiti, se nanje usesti in trikrat rêči: Bratec, pridi sèm! — bratec, pridi sèm! — bratec, pridi sèm! Po téh besédah se hudobni duh precej prikaže in vpraša človeka, kaj de od njega želí. Človek zdej od njega terja, kar le hoče: de bi mu hudobni duh denarje nosil, ali na lovu (na jagi) srečo dal, ali de bi se ga pri streljanji nanj, krogla (kugla) ne prijéla, ali de bi mu móč dal, cóprati znati i. t. d. Hudoba mu

---

*) Klèk je gora v hervatski Granici.

proti temu, de ji on svojo dušo s svojo lastno kervjó zapíše, vse dodeliti obljudi in tistim, ki želijo cóperniki ali cópernice biti, tudi tisto čudno mazilo podá.

Mlinar. Jez sim pa slišal, de se mora v ris trinogati stol, ne pa trije škopniki prinésti, in de mora človek na nogah takiga stola sedé hudobo klicati. —

Tiček. Naša dekla je pa djala, de se morajo dvoje burklje seboj vzeti in, predin se še začnè hudoba klicati, naskriž pred-se postaviti. —

Grábec. Naša soséda je pa djala, de ni treba nič seboj vzéti, de se le naróbe obléče. Re-kla je tudi, de hudobni duh človeka v risi poprej 'strašno skuša, predin se začnè mé-niti z njim, in de bi tistiga, kateri bi utegn'il strahú pobegniti, na sončni prah raztérgala.

Petelin. Jez sim pa spet drugači slišal. — — —

U. Je že zadosti — že zadosti. Ali je še kateri drugači slišal?

Več učencov. Jez, jez tudi, jez tudi i. t. d.

U. Ljubi učenci! Kakor vidim ste tedej skor že vsi slišali praviti od hoje v ris, pa vsak drugači. Kar se zarés zgodi, se nazadnje vender le po pravici zvé, čeravno je bilo od konca v pripovedovanji več laží; ta prazna véra je pa že takó stara, in vender se ne najdetá ne dva praznovérca, de bi od nje enako govorila. Ali ne spoznate ravno iz té-ga, de je vse zmišljeno, vse gerda laž, kar se od risa in tedej tudi od tistiga čudni-

ga mazila, in od cópernic sploh govori? — Ali bo zanaprej še kateri izmed vas take neumnosti verjél?

Več učencov. Naka.

U. Nekterim pa na obrazu bêrem, de jih še nekaj zaderžuje, to babjo véro zapustiti. Tisti mi naj svoje dvombe (cvible) drugo bart povéjo, de jim jih razjasnim.

Nekoliko od nekdanjih Turških vojsk v naših krajih.

(Dalje.)

Predolgo bi terpélo, vse Turške vojske v naših krajih popisati; tudi bi tega prostor ne pripustil. Le še od nekoliko sosebnó znamenitnih bojev naj se bolj natanjko, drugo pa bolj poverh pové.

Léta 1473 so kervožejni Turki čez Krajnsko tudi na Koroško planili. Léta 1475 se jih je več, kot dvanajst tavžent po Štajerskim, Koroškim in Krajnskimi razvalilo. Vse trí dežele so se jim z majhnim številam vojšakov serčno zoperstavile. Koroški stotnik Juri Šenk je pri slovénsko-štajerskim mestu Brežcah (Raan) veliko Turško kardelo zagrabil, razkropil in blizo 200 Turkov pobil. — To pa je Turškiga baša ali vojvoda tako razkačilo, de je ko divji oroslán nad naše priderl. Strašan boj se je začél. Terdnó kot skala so stali Slovenci in so se takó junaško obnašali, de je njih majhno število Turku od dvanajst tavžent — dva tavžent móž. po-

bilo. Ker je pa Turkov takó strašná dosti bilo, so mogli na ši nazadnje vender le podati. Nekaj jih je bilo pobitih, nekaj pa vjetih in v sužnost na Turško odpeljanih. Med vjetimi je bil tudi imenovani stotnik Juri Šenk. Njegov dobri sin, kateri je bil od njega milo pismo dobil, je vse pripravno storil, očeta rešiti, in več velikih gospodov je dosti denarjev vkup zložilo, ga odkupiti; pa vse zastonj. Kmaló potém je v ječi umerl in je bil takó vsih nadlog rešen. Pa vidili bomo, kakó je čez divje Turčine dan plačila prišel.

(Dalje sledi.)

Smešnica.

Šolarčka pervikrat v šolo pridšiga učitelj vprašajo: Koliko jih že poznaš? (čerk)? Šolarček se okoli oberne, pokaže s perstam nad več šolarjev rekoč: Tle Jurja in Matevža že poznam, kmalo bom vse poznal.

Nenavadne beséde.

Glavnik se pravi † (kampelj).

Gnját ali *gnjata*, † (šunka).

Gospodična, † (frajla).

Gotovo, † (gvišno); *gotóvost*, † (gvišnost).

Graja, † (tadel); *grájati*, † (tadlati).

Gréz ali *močvir*, † (moróst).

Gubà, † (fald).

Popravek.

V zadnjim listu heri v opombi na 75 strani: 111. Blatt léta 1846, namesto 1246.

Rozalija Eger, založnica. *J. Navratil*, vrednik.